

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Гуцу С.Ф.

*кандидат юридичних наук, доцент,
Національний аерокосмічний університет імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

ЗАКОНОДАВЧІ КОЛІЗІЇ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ЩОДО СТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВОГО ТВОРУ

У сучасному світі інтелектуальна, творча діяльність набуває все більшого значення у різних сферах суспільної діяльності. Ефективність економічних, політичних, соціальних перетворень, що відбуваються в Україні, перебуває у прямій залежності від широкого використання творчого інтелектуального потенціалу держави, ефективності функціонування системи державної охорони та захисту інтелектуальної власності. Статтею 54 Конституції України встановлено, що громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом [1].

Сьогодні абсолютна більшість об'єктів права інтелектуальної власності створюється у зв'язку з реалізацією трудових відносин. Окремі аспекти правовідносин інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудово го договору, досліджували такі науковці, як: М. Гордон, О. Заєць, С. Клейменова, С. Корновенко, Н. Рязанова, О. Тверезенко, Т. Ярошевська та інші. Однак зазначене питання потребує подальшого розроблення і вивчення.

В Україні створено достатню законодавчу базу у цієї сфері, але розглянемо колізії, які склалися щодо створення і використання службових творів. Правове регулювання здійснюється відповідно до норм Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, Паризький Акт від 24 липня 1971 року, змінений 2 жовтня 1979 року (далі – Бернська конвенція), Цивільного кодексу України (далі – Кодекс) [2], Кодексу законів про працю України, Закону України „Про авторське право і суміжні права» (Закон від 23 грудня 1993 року № 3792-ХІІ, у редакції від 11 липня 2001 року № 2627-ІІІ) (далі – Закон)[3] та інших нормативно-правових актів.

По-перше, звертає на себе увагу той факт, що законодавець у ст. 429 ЦК України, на відміну від ст. 16 Закону України «Про авторське право і суміжні права», не оперує поняттям «службовий» твір, а використовує словосполучення «об'єкт, створений у зв'язку із виконанням трудового

законодавства». По-друге, у ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» вказано, що службовий твір – твір, створений автором під час виконання службових обов'язків відповідно до службового завдання або трудового договору (контракту) між ним і роботодавцем. Ці завдання не можуть виходити за межі трудової функції працівника, тобто за межі його службових обов'язків. У ст. 1 Закону України «Про охорону права на винаходи і корисні моделі» [4] також передбачено визначення службового винаходу. Однак ані у спеціальних законах, ані в ЦК України чітко не встановлено, у яких саме випадках особисті немайнові права належать роботодавцю. Така законодавча невизначеність щодо особистих немайнових прав на службовий твір (винахід) породжує цілу низку конфліктів між роботодавцем та працівником (автором) [5]. По-третє, у ч. 2 ст. 429 ЦК України закріплено, що майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або в якій він працює, спільно, якщо інше не встановлене договором. Тобто і працівник, і роботодавець визнаються законом рівноправними власниками майнових авторських прав, якщо договором між ними не передбачено інший порядок належності майнових прав на «службовий» твір. Натомість у ч. 2 ст. 16 Закону України «Про авторське право і суміжні права» чітко зазначено, що майнові права на службові твори належать роботодавцю, якщо інше не передбачено трудовим договором та цивільно-правовим договором, укладеним між роботодавцем та працівником. Тобто спеціальне авторське законодавство більш чітко визначає правовий статус суб'єктів зазначених правовідносин, а також надає право автору передати роботодавцю не весь комплекс майнових прав, пов'язаних із використанням службового твору. Положення спеціального права перебувають у відповідності із положеннями міжнародно-правових актів у сфері авторського права та відповідають пануючій у континентальній системі права концепції природних авторських прав. Виходячи з вищевикладеного, зміст ч. 2 ст. 429 ЦК України необхідно привести у відповідність до ч. 2 ст. 16 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [штефан]. По-четверте, ч. 1 ст. 429 ЦК України передбачено, що особисті немайнові права інтелектуальної власності (у тому числі й особисті немайнові авторські права) на об'єкт, створений в результаті виконання трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт. В той же час зазначена норма закону встановлює, що у випадках, передбачених законом, окремі особисті немайнові права інтелектуальної власності на такий об'єкт можуть належати роботодавцю. Зазначене положення законодавця є досить проблематичним у правозастосуванні на практиці. Проблема реалізації цього положення виникає одразу і пов'язана з відсутністю у законодавстві, у тому числі й у ЦК України, норми, якою б передбачалась можливість передачі немайнових авторських прав третім особам. Натомість ч. 1 ст. 16 Закону України «Про авторське право і суміжні права» закріплює, що авторське немайнове право на «службовий» твір належить його автору. До того ж законодавство у сфері авторського права

встановлює, що особисті немайнові авторські права є виключними, невідчужуваними та безстроковими [штефан].

Отже, дослідження сучасного стану правового регулювання відносин між роботодавцем та працівником свідчить про наявність багатьох проблем на рівнях законодавчого регулювання особистих немайнових і майнових прав на службовий твір. Доцільно було б вивчити міжнародний досвід регулювання цієї сфери та внести відповідні зміни до національного законодавства з авторського права.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. 28.06.96 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України: станом на 1 жовтня 2012 року // Голос України: офіційне видання. – 2003. – № 45. – 12 березня.
3. Про авторське право і суміжні права: закон України від 23 грудня 1993 року № 3792ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.
4. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: закон України від 15 грудня 1993 року № 3687ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 32.
5. М. Іншин, Права роботодавця та працівника на твір, створений під час виконання трудових обов'язків: сучасний погляд // Вісник Національної Академії прокуратури України. – № 4. – 2012.
6. Штефан О. О., Проблеми правового статусу суб'єктів «службового» твору. // Питання розвитку права інтелектуальної власності. Електронний ресурс: http://library.nulau.edu.ua/POLN_TEXT/SBORNIKI_2010/PPP_8_2009/.